

ادبیات عمومی و خبری

هفته‌لق سیاسی ، ادبی و علمی غزته‌در .

جلد : ۲

سنه : ۱۳۳۵ رجب ۱۳ جمعه ایرتسی ۵ مایس ۱۹۱۷ نومرو ۲۷

الهامك بين الملل تأثیراتی

رشاد نوری‌یه

بزالهامی ساده شعره عائد و آنجق شاعره ویرکی تلقی ایدرز ! حالبوکه هر مسلکده ، هر فنده بواسطتعدادك تأثیری ، حتی بویوک بر موقعی واردر . هر هانکی ساحه‌ده اولورسه اولسون ، کشفیاتك ابتداسی بعضاً تصادف واکثریا الهام اولور . آوروپاده‌کی تلقیسنه کوره ، برناظم قدر بر مهندس ، بردو قنور و بر قوماندان‌ده قابلیتله متناسباً ملهم اولابیلیر ؛ چونکه هیچ کیمسه‌نك معلوماتی ، هر نتیجه‌یی استخراج ایدوبیله‌جك قدر واسع دکلدر . حقیقتده‌ده الهام ، غربك بو طرز تلقیسنده‌کی معنایی وشمولی افاده ایدر ، وساده شعره انحصار ایتمز .

... سیاست خارجی‌ده بودائرده‌دن خارج دکل ، وبلکه پك داخلدر .

دنیا‌ده هر دعوانك دلیلی بولونابیلیر ؛ حتی بعضاً عینی دلائل هم سیاهی ، هم بیاضی اثبات ایدر ! هان هیچ بر مناقشه و معارضه بوقدرکه تشکیل ایتدیکی طرفین اك معقول ادله‌یه استناد ایتمسین ! اکر وثائق و دلائل دائماً حقیقتك ودوغرونك طرفنده اولسه ایدی ، هیچ بر مملکت و هیچ بر شریعتده محکمه و محاکمه‌یه حاجت اولمازدی ! بواعتبار ایله عدلیه تشکیلاتی ، بعضاً خطانك‌ده شکلاً معقول اولابیلدیکنه اك مادی واک مطلق علامت تلقی اولونابیلیر .

میدانده ایکی رقیب اولدیغی زمان ناصل بو بویله‌ایسه ، برکشینك بر مسئله‌یی محاکمه‌سندده‌ده طبقی اویله‌دره : دلائله اماره‌لرک چوقلنی و تناقضی بعضاً بر ذهن ایچنده عادتاً بر « طرفین » احداث ایدر ؛ بعضاً‌ده دوغروندن دوغروییه ایکی صورت حلك برینه استناد اولونور و دیکری خاطره کلز ؛ اکر نتیجه دوغرو چیقارسه ، تصادف اولور ؛ یا کلاش ظهور ایدرسه ، اولجه فکری اشغال ایدن بوتون دلائلک بیهوده و بوتون علامتک برر ضلالت اولدقنری آکلاشیلیر ! بوکی محاکمه‌لرک نهایتده بر تطبیقه اقتراان ایدجک اولانلری ، برچوقی درجات محاکدن کچه‌رک برچوقی مقرراته تابع اولادقنرندن ، اکثریا قطعیتدن محروم اولورلر . اوزمان ، اشغال ایتدکاری بیچاره مفکره‌نك حقیقته وصول ایچون ، بر ضربه طالع بکزر یکانه بر چاره‌سی واردر : الهام .

هر باشه نصیب اولمایان بو آکلاشیلماز قوتك بین‌الملل مسائله‌کی تأثیراتی تاریخک بر طاقم

[بوسوئه] ، تاریخده هپ فوق الطبیعه برأل کورییور . عالم ، اولدن مقرر ، وکندیسنجه معلوم بر مقصد او فورینه دوران ایدیور . هر مسئله [ذنب اذلی] فرضیه سی ایله محلول اولیور . نكن [مونته سکیئو] بویله یاییور : علوم طبیعیه اصولی نه دن عبارت ایسه آنلره توسلله سلسله وقوعاتی . محاکمه اتمکده در . روما مقدراتی ، عالمك فوقنده هیچ بر ذکا اداره ایتیور ؛ بونکله برابر روما تاریخی تصادفلرک بر تسلسلندن عبارت دکلدور . حادثاتک معناسی ، مظفریات و مغلوبیتلرک برر سببی واردور . بونلر ، روابط منطقیه ایله بر برینه باغلیدر .

بعض خصوصیات ، رومالینک روحی ، معنویاتی ، ضرایای عرقیه سی ، سنجایای ملیه سی ، افکار سیاسیه سی ، مؤسساتک رضانت ویا عدم رضانتی ، قواعد عمومیه متخذه نك جیادتی ، روما انقلابات تاریخه سنی اداره اتمشدر .

بو کتاب ایله ادبیات عمومیه توسع ایدیور . رومایه دائر [مونته سکیئو] نك جلدی کونا کون تبعاته ، مناقشات سنبدیت ویرمشدر . فکر بشر آرتق بو چیغیری بولاقدن صکره حریتی اکتساب ایله شهره ترقیده ایلریشدر .

[مونته سکیئو] نك جلدی بر مجموعه عبردر . عشق حریت وحریتی تقریر مقصدیله یازلمش بر اثر نفیسیدر . بونکله برابر نقصانی ده چوقدر . واقعا تاریخ و فن ایلریدکجه [مونته سکیئو] نك طرز تنقیدی بر آزار ابتدائی قالیور . بونکله برابر مؤلفک حق ایجادینه اصلا خلل کلمه مشدر .

ایشته ، عزیزم ساقی بك ، بو اثرک لطیف و سالم بر اسلوبله ترجمه سنی لطفکزدن بکرم . لازم کلن تدابیر به المراجعة صرف خواصه مخصوص اولان بو کتاب مخلاهی [افکار جدیده کتبخانه سی] صره سنده نشر ایدرز . باقی تنظیمات و محمدت .

اقدام مطبعه سی ۲۹ نیسان ۱۹۱۷

مهرول نوری

تاریخ فتمزه عائد ایضاحات

رفت پاشانک وفاتی مناسبتیه

اوروپانک عمومی انتباه ادواریه معاصر ، یکی حیات فنیه تأثیرینه پك آزار معروض اولان تاریخ طرفنده آرتق علمه عائدده سیاسی تکاملاریمزک اعتلالری نسبتیه یاقین برانکشاف ایچون ساحه آچیقدی ؛ حربه قارشی زنده بر عزم ایله مجهز دلک ؛ عسکرک هر قوت و بوتون طبقات اجتماعیه اوکنده قاهرانه تفوقی ، پك متحکم ، دوام ایده بیلیردی ؛ حال بوکه استیلا عصر لریمزده بیله شریعتیه مستند علمه دائما احترام ابتدک ؛ تاریخیمزده عکسنه مثال اراشه سی کوچدر : قوماندانلریمزی ، علما حضورنده حقه مقارنتی قبول اولونان منطقه والسهی امرلره مطیع کورییورز !

ابن کمال احمد شمس الدین افندی ، امرادنی کمال پاشا زاده سلیمان بکک اوغلی ایدی ؛ کنجلیک عرفانه یاقین بر تماس ایله کچیوردی ؛ اولاه مقصدی باباسی کی قوماندان ، مأمور و بك اولقندی ؛ هنوز محشم سطوت دورنده یاشایوردق ؛ عمومی فعالیت جریانی قارشیسنده ساکت و عطالته محکوم قالمازدی ؛ حربه اشتراک فرصتی ، هر زمان اوکنده آچیق برشهره بکزه یوردی ؛ برغزیه قهرمانی کی سفره چیقمق احتیاجیه متحسس اوله بیلیردی !

کمالہ ، خلقک احترامہ ، بویوکلکہ مفتون دوشونیوردی ؛ مسلکئی تبدیلیہ ، استقبالیہ حاکم وروحندہ کی تمایلی تثبیت ایچون کافی کوچوک بر وقعہ محدث ابتدی : قلبہ مدرسی منلا لطیفی ، مجلسدہ هرکسک تکریمنہ مظهریتلہ یوکسہ ان اورہ نوس زادہ احمد بکہ حرمتہ لیاقت ایچون تقدیم ایتشدی ؛ معاورہ بزمنده ریاست موقعی ، هردرلو اعتراض املارندن آزاده برانقیادایله خواجه یه موافق کوریلیوردی !

ابن کمال بو طبعی تفوقہ حیرتله باقدی ؛ طبیعتندہ کی بویوکلکہ تمایل اشتیاقی ، شیمدی هرحسنہ حاکمدی ؛ آرتق قرارینی ویریوردی ؛ جدال وظفر ولولہ سی یرینہ قلم و عرفان ترانہ لرینی آتی یه اسماع ایچون حاضرلانہ جقدی ؛ علمی و شریعت احکامنی دها کنیش بروقوف ایله استنطاق ابتدی ؛ مذکاسی ، انکشافہ چوق مستعد مباحثہ نور ایله دولو ، التماع ساحہ سی واسع بر مشعلہ اولدی ؛ ادرنہ دہ ، اسکوبده وظیفہ تدریس ایله چالیشدی ؛ آنادولی قاضی عسکر لکنہ کچدی ؛ مصر سفرندن عودتده چامورلو صور شاشہ لرینہ عائد حکایہ ایله پادشاهک علمی نفوذہ احترامنی هرکس خاطر لایہ بیلیر ؛ ۱۵۲۵-۱۵۳۲ دہ زنبیلی علی افندی دن سوکرہ سکز سنہ مشیختہ بولوندی ، «مفتی الثقایین» نامیلہ شہرت عرفانی استقبالیہ دوغرودہ کنیشلہ دی ؛ بویوک بر شرق متفکری قابلیت ایله تاریخہ زینت اولدی ؛ حیاتی بوش و مسکین هدفلرہ متوجہ ، علی العادہ مطالعہ لرہ اصلا تماشای حائز دہ کلدی ؛ علوم دینیہ ، لسان ، ادبیات و تاریخ ایله اشتغالی واردی ؛ شریعتہ نفوذندہ کی موفقیئتنی تعیین ایچون فرید ، نعیم و عاکف بک افندی لر کی ذواتک مدلل ، تحلیلی حاوی ایضا حانہ محتاجز ؛ منظومہ لری ، علمی قدر فضلہ واسع تکاملہ مظهر اولمایوردی ؛ استقبالیہ دماغی نفوذیلہ دها زیادہ مؤثر مضایاسنی کوریوردق ؛ محاسنہ قارشی تیرہ بن حسی و هیجانی ، یاشادینی عصرده متبلر صناعت نورینہ ، متمایز شخصیت تظاہراتندن محروم برانطباع ایله منجذبدی . مع مافیہ دیوانی خارجندہ بیله تمیز بر تور کجہ دن متنوع کوزل قطعہ لری اوقونہ بیلیردی ؛ مهاج ظفرندہ کی یکپچری هجومندن بحث ایدیوردکن مشاہدہ ذوقندن متولد بر حسن ایله :

زنبق کی باشلرنده آق بورک ،
سوسن کی اللرنده حربہ ؛
کابن کی هربری یاپینمش ،
قالقانی ، قاتلانیردی حربہ !

دیوردی !

هرنوع ادراکہ متوجہ سیاسی ، فکر و شریعت Pièdestal ی اوزرنده یوکسہ لیوردی ؛ اطرافندہ کی متنوع ، بسیط صورت قبولہ فائق بر تلقیسی واردی ؛ صدواعظم ابراهیم پاشا ، دیکیلی طاش یانہ مهم بر محاربہ غنیمتہ عائد ہیکلرر کز ایتشدی ؛ دارالمعلمین تطبیقات مدیری هردرلوذ کا تظاہراتنہ مظهریتلہ ممتاز و پک محترم احسان بک افندی نیک خصوصی کتب خانہ لرنده موجود سفیر «موسیو دارامونک سیاحتی» اسملی ، قانونی سلطان سلیمان دورینہ عائد مهم بر اثرده Vue de l'hippodrome de Constantinople سرلوحہ لی قروکیدہ بودیکیلی صورتلرک رسمنی بوکوندہ کورہ بیلورز ؛ محاسنہ ، عبرتہ و تاریخی حکاملرہ بیکانہ ، بلکه عصمت محاکمہ بی حائز ، زندان دماغی ایچندہ یاشامغہ نامزد بر آدمک :

دو ابراهیم آمد بد یرجهان ،
یکی بت شکن ویکی بت نشان !

بیتنی او زمان ده او قومش دق؛ فقط ابن کمال (وفاتی : ۱۵۳۳) ، بو فکره تابع و طرفدار ده کلدی؛ مهاجنامه سنده کی شو افاده نك پك چوق قیمته مظهریتی شیمدی ده اثبات اولونه بیلیر :

« ... بدرأی مقهورك سراي مزبورينك اوکنده ايکي طوب مهيب پرنيب و اوچ صورت غريب هيئت و عبرت نماي واردی؛ برای مصلحت اونلر داخی آکندی؛ سفائن پر خزانله سالنه جق پیره بيله سالندی !

وجه استطراد ايله بو داستان ،

اول ايکي طويك ايدر اصلن بيان !

او صاعقه کردار ورعدا ثار طویلرکه استاد صنعت ، اظهار مهارت ایدوب اونلری هزار زحمتله دوکوب دورردی. مرحوم و مغفور، فسائی مشکورله دلرده مذکور و اللرده مشهور سلطان محمد خان بلخراد حصارنی دوکوب دورردی؛ فتح مقدر اولایوب قلعه مسخر اولمايحق لشکر جرار اول دیاردن که کوچلر کیتمشلردی؛ مضمار کار زارده تارومار اولان اسباب جدال و قتالی جمع و رفقه مجال اولایوب ترك ایتشلردی؛ اول وقتن مذکور طویلر کفار بدکردارک اله کیرمشدی؛ یادکار کیروداردردیو آملر ، پادشاهلرینک تختگاهنه ایتمشلردی؛ اول بد سیرتله، صورت غلبه لرینی تقریر ایچون مدت مدید و عهد بیددن صکره احوال پراهوال جدال قتالی تذکر ایچون قومشلردی؛ اصناف اُم کلورلر، تماشا ایدرلردی؛ اطراف هاله کوردکلرین و ایشدکلرین خبر ویره کیدرلردی؛ وزیر صاحب شمشیر صائب تدبیر ابراهیم پاشای روشن ضمیر ، مقتضای رأی کاملله عامل اولوب محذور مذکوری دفع ایتدی؛ مذکر حال موجب انفعال اولان نشانه که روی شوکت عدوی کینه جوی بدفعالده خالیدی؛ اورادن رفع ایتدی؛ ارباب عقله و اصحاب اختیاره اعتبار مصلحتی ایچون سابقا مذکور اولان بی مثال تمثالر، دارالسلام اسلامبوله نقل اولوب آت میداننده بر عمود متین سنکین اوزرینه عمل جراثقالله رفع و نصب اولدی؛ مزبور واقعه شائقه، مفکرلره مذکر دوشدی؛ اول منحوسلرک ایشلری معکوس و مقصودلری مردود اولوب تدبیر تذکیر و تخیللاری تغییر و تبدیل اولدی :

اونودلاغه قومن اول غزایی ،

بو صورتلر طورب تذکیر ایلر !

تعجب یریدر کیم عجبه صورت ،

عبارت سوز عجب تعبیر ایلر ! [۱] »

ابن کمالک وفاتندن او توز سنه صوکره ، ۱۵۶۳ تاریخندن اعتباراً ، مترقی شرقی تلقیاتی آراسنده پک زیاده اهمیت حائز « اخلاق علائی » اسمی نسبة مفصل تورکجه برائرك مؤافی صفتیله بالخاصه حرمت کورنی قینه لی زاده علاء الدین علی چلبی ، عرفان پرور برعائله یه منسوبدی؛ دایمی قاضی عسکر قدری افندی ايله بالاخره شیخ الاسلام اولان چوی زاده محی الدین افندی نك تقریرلری دیکلده دی؛ حدیث و تفسیر اشتغالاتندن باشقه ریاضیات و هیئته عراقی واردی. فنه و قوفندن استفاده من فضله انکشافه

[۱] باوه دو قورته ی ، ابن کمالک بو اثرینی « مهاج محاربه سی تاریخی » اسمیله ترجمه ایتمشدی؛

اصلیله برابر پک کوزهل فرانسجه مطبوع نسخه لری ، بعض خصوصی کتبخانه لرده موجوددر ؛ هیکل لرك رکزینه عائد عرض ایتدی کم بواقباس ، تاریخ فتمزك صفحائی آراسنده کی سریع مشاهده لری میز توفیق ایچون کافی بر نظامر علمی عد اولونه ماز؛ فقط موضوعك ، بویوک بر عالم طرفندنی ، بزده خصوصی بر صورت قبوله تبعیتنی ، احتیاجه آشنا بر انجذاب ايله تلقیدن استفاده قابل ده کلدی !

تابع ده‌کلدی ؛ غربی و فارسی لسانیله منتشر علمی حیاته نفوذ ایده بیلوردی ؛ دیوانده حدودی معین ، باشقه شخصیتلره اسیر ، متبیج تحسین ریشه لرندن آزاده ، اکثریا جامد برادا کوریورز ؛ روحنك الهامه عائد حرارتلرنده مستقل بر امتیازی یوقدی ؛ اك زیاده « اخلاق ثلاثی » سنده کی افکارایله استقباله مؤثردی ؛ اجتماعی پك چوق مسائله تماسنده موفق اولمشدی .

شریعته خلوص ایله انقیادی واردی ؛ روحنك ماهیتنه وقوف اشتیاقی ، نظرنده عبودیت هوساتنده کی ترقیه لایق ده‌کلدی ؛ ماضیدن الهی بر رنك اعتماد ایله منتقل Inconnaissable ساحه لر کوریوردی ؛ نفسی ، خارجی و ظاهری اثارینه کوره طانیه بیلیردك ؛ بوکونك بسته ولوژی ومه تافیزیک مسائلنه یاقین برچوق فلسفی بحثلری هپ بوقناعتله تشریح ایدیوردی ؛ فکرنبه روحنك ادراکنه دلیل تحریسی لازم ده‌کلدی ؛ ده‌قارته مشابه عقلی برتلقیه تابع اولمشدی ؛ نفسنك موجودیتنه اعتماداچون کندی شعورندن باشقه واسطه آرمازدی ؛ افکاری شخصیتنده متجلی ادراک م‌تنددی ؛ علمی اقسامه آیریورکن ارسطونك بوتون قرون وسطایه حاکم تصنیفنه تبعیت لزومنی قبوله مجبور ایدی ؛ حکمت نظریه ، « قدرتمزك خارجنده قالان موجودات ایله » اشتغال ایدیوردی ؛ اوچ قسمه آیرلمشدی : (۱) علم‌الیه ، « خارجده وذهنده جسمدن مستغنی » مباحثی حاوی ایدی ؛ (۲) علم ریاضی ، « خارجده مادهیه محتاج ، فکرده یالکز معنی‌حالنده موجود » اوله بیلن موضوعلری ایضاح ایله مکلفدی « هیأت ، هندسه ، حساب و موسیقی » دن عبارت درت‌نوعه آیریه بیلیردی ؛ (۳) علم طبیعی ، ذهنده و محیط‌مزده اجسامه استناد مجبوریتنده بولنان اشیایه تعلق ایدیوردی ؛ حکمت عملیه ، اراده و فعالیت‌مزده محتاج کورونن مباحثی حائزدی ؛ بونی‌ده علم اخلاق ، علم تدبیر منزل و علم تدبیرمدن اسملرینی قبول ایده‌رك اوچ قسمه آیرلمشدی ، کتابنك اصل موضوعی ، بویله شخصی و اجتماعی افکارایله توسعه تابع مسائل ایضاح اچون حاضرلانیوردی ؛ اخلاق تصنیفی ، افلاطوندن صوکره اسکی زمانلرده و بوتون قرون وسطاده اك زیاده معتبر فغیبات نظریه‌سنه مستنددی ؛ اثری ، تربیه و عمومی علم تاریخ‌مزده ، عصرینك متکامل فلسفی مطالعاتی حاوی برتمثاله بکزه‌ور ؛ قینه‌لی زاده ، اوته کی اثاریه برابر حالا اوزون برتحلیله وانتقاده موضوع اوله بیلیر! (وفاتی: ۱۵۷۱)

عبد الفیاضه توفیه

ایضاح

نوطه‌سی کچن نسخه‌مزده مندرج اولوب بسته‌کار شهر بین افندینك اثر هنری اولان بسته‌نك مقامی حجاز و اصولی ستمکین سماعیدر . نوطه‌ده اشارت و ایضاح ایدیله چککن سهواً اونوتولمش اولغله تصریح اولنور .

مهم برقونفهرالن

تجارت‌مکتب هالیننده مایسك اون اوچنجی بازار کونی مکتب مذکور علم اقتصاد معلملرندن مالیه نظارت جلیله‌سی مستشاری حسن‌تحسین پك افندی طرفندن « کرکر » نامی تحتنده فوق‌العاده مفید برقونفرانس ویریه‌چکندن آرزو ایدنلرك یوم مذکورده وسطی ساعت درت بچقه پك اوغلنده بومارشه قارشیننده واقع مکتبی تشریف ایللری .